

INTERVIEW

**“VERLATEN WORDEN DOOR
EEN GELIEFDE WEEGT ZWAARDER
DAN EEN GELIEFDE ZIEN STERVEN”**

In zijn gloednieuw theaterstuk 'Medea's Kinderen' neemt de veelbesproken Zwitserse regisseur Milo Rau het donkerste oorsprongsverhaal van de westerse cultuur onder handen, de Griekse tragedie 'Medeia' van Euripides waarin een moeder haar twee kinderen vermoordt. Rau koos voor een bewerking met kinderen, die doden en gedood worden op scène.

“Het spiegelen van emoties via een radicale handeling zorgt voor een dieper begrip.”

In 'Medea's Kinderen' speelt een cast van zes niet-professionele acteurs tussen de 8 en 14 jaar zowel de rollen van de kinderen als die van de volwassenen. Waarom besloot je om acht jaar na 'Five Easy Pieces' - jouw stuk over de Belgische pedofiel Marc Dutroux - opnieuw met?

Milo Rau: 'In Griekse tragedies worden kinderen altijd tot zwijgen veroordeeld. En dat terwijl de familie als concept centraal staat in deze verhalen. In *Medea's Kinderen* besloot ik deze misstand ongedaan te maken, zoals altijd op een radicale manier. Het stuk verwoordt de mening van kinderen over 'volwassen' thema's als liefde, scheiding, dood en het einde van de wereld. En er is geen betere manier om dit te doen dan door kinderen op het toneel te zetten in plaats van volwassen acteurs.'

Is Medea in jouw stuk een misdadiger of een slachtoffer?

'Geen van beide. Ik weiger te oordelen over het verhaal of de personages erin. In *Medea's Kinderen* combineren we Medea met een echte strafzaak uit de recente Belgische geschiedenis. Mijn uitdaging is om de twee verhalen zo te combineren dat je meer inzicht krijgt in het onbekende. Het spiegelen van emoties die iedereen kent via een radicaal verhaal kan zorgen voor een dieper begrip.'

'We portretteren Medea met veel compassie, ook al heeft ze het meest verschrikkelijke gedaan wat een moeder kan doen. Maar verlaten worden door iemand die je liefhebt, is erger dan een geliefde die sterft. Wat Medea meemaakt, is meer dan doodgaan. En zichzelf en haar kinderen doden voelt tegelijkertijd als een ontsnapping en een wraakactie.'

'Bovendien creëren we een extra betekenislaag omdat kinderen het geweld uitvoeren. Ze kennen kinderliefde, maar ze hebben nog nooit de diepe pijn gevoeld van het verlaten worden door een geliefde. We hebben uitgebreid met ze gepraat en hun mening is heel duidelijk: een echte moeder zou haar kinderen nooit vermoorden.'

Dat Medea haar kinderen doodt, wordt expliciet getoond in 'Medea's Kinderen'. Het ensceneren van extreem geweld is een van je specialiteiten. Wat is het belang hiervan?

'Het gaat niet om het uitbeelden van het geweld zelf, het gaat om de diepere betekenis ervan. We leven in een zeer gewelddadige maatschappij. Onze werkelijkheid is veel radicaler en gewelddadiger dan wat ik op het toneel laat zien. Bij het maken van *Familie* kwam misschien wel voor het eerst in mijn carrière een cruciale vraag naar boven: als je gelooft dat je aan de rand staat van wat een zinloze, gevoelloze maatschappij lijkt te zijn, als je je een tekenfilmfiguur voelt die boven een afgrond zweeft, wetend dat je zult vallen maar zonder precies te weten wanneer, waarom zou je dan willen dat de volgende generatie doorgaat?'

'Toen we dit bespraken met de kinderen in *Medea's Kinderen*, begrepen ze dit heel goed, ze begrepen bijvoorbeeld dat het einde van de mensheid beter zou zijn voor het voortbestaan van de planeet. Alleen zeiden ze dat ze liever zouden hebben dat het na hun dood gebeurt.'

'De kinderen hebben heel grimmige gedachten over de toekomst, maar tegelijkertijd zijn ze ervan overtuigd dat hun eigen generatie eraan zal ontsnappen. Dat ze het ternauwernood nog zullen redden. Dit is hoe we echt over de toekomst denken: we weten dat de wereld vergaat, maar nu nog niet, hopen we dwaas genoeg.'

'Medea's Kinderen' is een proloog voor het ALL GREEKS FESTIVAL waarin alle 32 overgebleven Griekse tragedies 's ochtends overal in de stad Gent worden opgevoerd. Hoe enthousiast ben je over dit festival?

'Het is een jeugddroom. Het grappige is dat ik NTGent blijkbaar moest verlaten als artistiek leider om deze droom in vervulling te zien gaan (lacht).'

'Het eerste toneelstuk dat ik me kan herinneren te hebben gezien, *Les Femmes Savantes* van Molière, was buiten. 's Avonds. De zon ging onder tijdens het stuk. Om ons heen was de stad vol leven. Het theater is buiten geboren. Later liep ik 's ochtends eens in een park in Parijs toen Shakespeare werd opgevoerd. Voor het eerst begreep ik elk woord.'

'Ik probeer al heel lang de dingen op hun kop te zetten. We zouden de dag moeten beginnen met kunst in plaats van met werk. Kunst moet meer zijn dan een vorm van ontspanning 's avonds na een lange werkdag. Voor sommigen lijkt het misschien kinderachtig om 's ochtends buiten theater te spelen, maar voor mij is het op zoveel manieren logisch. Als ik pas wakker ben, is het helderder in mijn hoofd dan later op de dag. We zouden echt onze 'beste' uren aan kunst moeten besteden in plaats van aan werk.'

'Misschien komen er maar vijf nerds, vijf theaterstudenten en vijf mensen uit de buurt naar deze vroege ochtendvoorstellingen, maar zelfs dan zal het iets heel puurs zijn. Ons begrip van wat een ritueel betekent is nog steeds erg christelijk. We associëren het met een overlijden, maar het Griekse ritueel bedoelt niets anders te doen dan mensen met elkaar te verbinden. Dat is het. Er is geen extra bourgeois, mystieke laag.'

Wat maakt dat deze oude teksten nog steeds belangrijk zijn om te vertellen?

'De opvatting over wat westerse beschaving is, bijvoorbeeld het besef dat politiek over antagonismes gaat, begon natuurlijk met de Griekse cultuur, . Mens versus natuur, vrouw versus man, bewust versus onbewust, de groep versus het individu, macht versus kennis,... alle tegenstellingen van onze huidige democratie ontstonden als retoriek in het oude Athene.'

'Aan de ene kant is het duidelijk dat deze oude verhalen de basis vormen van hoe we denken, van wat we denken zelfs. Aan de andere kant zijn veel van de 32 overgebleven Griekse tragedies niet meer relevant. Slechts vijf tot tien ervan worden nog vaak opgevoerd, de andere worden alleen maar gebruikt als gereedschapskist omdat ze tot de rand gevuld zijn met verouderde opvattingen.'

'Veel toneelstukken of delen ervan zijn onbruikbaar. De manier waarop koning Kreon tegen Medea praat in *Medeia* van Euripides bijvoorbeeld... Zijn opvattingen over vrouwen en migranten zijn erg archaïsch en simplistisch. We moesten dat wel uit het stuk laten, het is gewoon niet interessant.'

Wat onderscheidt sommige tragedies dan?

'De stijlontwikkeling van Aeschylus tot Euripides is verbazingwekkend als je beseft dat dit plaatsvond in een periode van slechts 50 jaar. De Griekse tragedies zijn geëvolueerd van zeer poëtische, epische teksten - in lijn met het politieke doel dat ze oorspronkelijk hadden - naar drama's die de individuele psychologie van de personages uitdiepen. In het begin zijn ze als Racine, aan het eind als Ibsen.'

'Hoe dichterbij je het oeuvre van Euripides komt, hoe meer de Griekse tragedies aandacht besteden aan de individuele psychologie. Medea doodt haar kinderen, niet omdat ze slecht of vervloekt is - maar omdat ze verraden is door haar man en een uitweg zoekt uit het verstikkende en verrotte huishouden waarin ze leeft.'

"ONS BEGRIP VAN WAT EEN RITUEEL BETEKENT,
IS NOG STEEDS ERG CHRISTELIJK, MAAR HET
GRIEKSE RITUEEL TRACHT NIETS ANDERS TE DOEN
DAN MENSEN MET ELKAAR TE VERBINDEN"

Kunnen we iets leren van de Griekse tragedies over het overwinnen van wat ons lot lijkt te zijn: het einde van de wereld?

'In het bekende boek *De dood van de tragedie* staat dat we sinds de tijd van Ibsen geloven dat we onze voortdurende maatschappelijke crisis kunnen oplossen met bijvoorbeeld meer sociale voorzieningen. In de Griekse tragedies is er geen sprake van een dergelijk optimisme. Onze beschaving is er een van drama, de Griekse was er een van tragedie. In hun oorlogen won je of verloor je, wat betekende dat alle mannen werden gedood, vrouwen en kinderen tot slaaf werden gemaakt en de stad werd verwoest.'

'De tragische geest betekent op de beste manier dat je de dood accepteert en begrijpt. Van daaruit kunnen we misschien verder. We hebben nog steeds een Ibsen-achtige kijk op de klimaatcrisis. We geloven nog steeds dat we het op de een of andere manier wel zullen redden zonder de mentaliteitsverandering die daarvoor noodzakelijk is.'

'Toen ik samenwerkte met de militanten van de MST, een van de grootste sociale organisaties ter wereld, voor de creatie van *Antigone in de Amazone*, hoorde ik een citaat dat me diep heeft geraakt. We speelden een bloedige slachtpartij na waarbij militanten op brute wijze werden gedood door de Braziliaanse staatspolitie. Het is een schande dat onze vrienden stierven voordat ze een stuk land hadden, zeiden de overlevenden. Het collectief, of een collectief doel, kan het individu redden. Precies zoals de oude Grieken geloofden in iets dat groter was dan zichzelf: de polis bijvoorbeeld.'

'Er is een nuance. Collectief verzet en krachtig protest is gebaseerd op het inzicht dat de samenleving geen gegeven is. Het goede dient te worden uitgevoerd om te kunnen bestaan. Macht wordt niet geboren uit kennis maar uit ervaring wanneer individuen hun krachten bundelen en samen opstaan. Als we dat doen, kunnen dingen veel sneller veranderen dan ons wordt wijsgemaakt. Zolang we bereid zijn te beseffen dat onze willekeurige consumptie- en overlevingsvoordelen geen democratisch recht zijn in de algemene staat van waanzin waarin onze wereld zich bevindt.'

--- interview door Jonas Mayeur / foto's Michiel Devijver